

Motion till riksdagen

1987/88:A465

av Alf Svensson (c)

om regionalpolitiken

Sammanfattning

En effektiv regionalpolitik förutsätter både en satsning på nya generella metoder och ökade satsningar på selektiva åtgärder. Sänkning av socialavgifterna i stödområdena, differentiering av bensinskatten. "återbäring" på elskatten till de vattenkraftsproducerande länen och ökad satsning på småföretagsamheten förespråkas i motionen. En decentralisering av offentlig verksamhet och satsning på de regionala högskolorna är också viktiga delar av en fungerande regionalpolitik. Dessutom yrkas på en förstärkning av de s. k. länsanslagen. Kristdemokraterna anser vidare att kommunerna borde utarbeta kommunala aktivitetsprogram. Dessa program skall innehålla en kartläggning av kommunens resurser och förutsättningar. Utifrån den geografiska och kulturella miljön samt näringslivsstrukturen skall program utarbetas kring vad kommunen skulle vilja utveckla. Det kan gälla inom områden som utbildning, näringsliv, offentlig verksamhet, turism, fritid etc.

Vikten av goda telekommunikationer för datatrafik samt enhetstaxa för datakommunikationstjänster betonas i motionen. Kds kräver också att televerket och andra statliga verk skall underordnas de regionalpolitiska målen. En jordbrukspolitik som underlättar för små brukningsenheter skulle bidra till en bättre regional balans. En förutsättning för att skapa och bibehålla arbetstillfällen är goda och moderna kommunikationer.

På grund av den omfattande utflyttning som glesbygd och industrikommuner drabbats av under lång tid krävs nu inte enbart att utflyttningen stoppas. Inflyttning till avflyttningsbygder måste stimuleras. En rad förslag föreslås i detta syfte. Kds anser också att riksdagen skall fastställa mål som riktmärke för vilket befolkningstal som anses vara nödvändigt för att regional balans skall uppnås.

Flyttlassen rullar

Den stora folkomflyttning som pågått i vårt land under årtionden har skapat utomordentligt stora regionalpolitiska problem. Den stora flyttlassvågen som inleddes på 1950-talet accelererade under 1960-talet. Resultatet blev övergivna gårdar, sned befolkningssammansättning och minskat underlag för kommersiell och offentlig service. Dessutom har vi under 1970- och

1980-talen skördat sociala problem av den koncentrationspolitik som fördes. Efter att 1960-talsvågen ebbat ut i mitten av 1970-talet har flyttlassen åter börjat rulla i en allt snabbare takt från glesbygdsområden, bruksorter och gamla industrikommuner mot storstadsområden. Det är främst Stockholm/Uppsala, men också regioner som Linköping, Göteborg, Lund/Malmö och Umeå som tagit emot flyttlassen.

SCB, statistiska centralbyrån, visar att under åren 1983 till 1986 har skogslänen minskat med 21 630 personer. I sydöstra Sverige, Blekinge och Kalmar län har befolkningen minskat med 5 098 personer och i de s. k. Bergslagskommunerna har befolkningmängden sjunkit med 18 230 personer. Under samma tidsperiod har Stockholms län ökat med 48 733 personer! Under 1987 fortsatte Stockholm att växa med 12 658 personer. En viss minskning av inflyttningen från övriga delar av Sverige kan noteras jämfört med 1986. Bostadsbristen är troligen en avgörande förklaring till detta. Malmö kommun har under perioden 1983 till 1986 ökat med 8 727 personer och Göteborgs och Bohus län har ökat med 11 618 personer.

Under 1950- och 1960-talen var det i första hand glesbygdskommunerna som drabbades av utflyttningen. I viss mån fortsätter denna utveckling, inte minst från ytterområden till kommunens tätort och till länets centralort. Situationen är dock så allvarlig att även en mindre utflyttning från byar och mindre samhällen får katastrofala följder på underlaget för offentlig service och kommersiell verksamhet. Den stora flyttlassvågen de senare åren har dock gått från industrikommuner till storstadsregionerna.

Statsrådsberedningens framtidsgrupp uttryckte framtidsutsikterna för en tid sedan för olika regioner på följande sätt: "Den samlade bilden av 90-talets ekonomiska geografi är rätt entydig. Stockholm-Uppsala-området. Väst-sverige mellan Göteborg och Lund. Linköping, Umeå och sannolikt också Luleå har mycket goda möjligheter att skapa en positiv utveckling. Jämfört med 60-talet är det nya att traditionella industriområden nu har en negativ utveckling. Industrierter och mellanstora städer - särskilt i Bergslagen och sydöstra Sverige - kan få betydande problem, medan glesbygdskommunerna fortfarande har ett mindre inflyttningsöverskott."

"Det som på 60-talet huvudsakligen var glesbygds- och inre Norrlandsproblem ser nu ut att kunna bli de medelstora städernas och 'halva Sveriges' problem. En annan viktig skillnad är att de inomregionala problemen nu har fått en ökad betydelse."

Förutom den katastrof denna utveckling innebär för utflyttningsbygderna skapas stora problem i storstäderna. Miljöförstörelse, trängsel, bostadsbrist och sociala problem drabbar Stockholm och andra koncentrationsorter.

De kommuner som drabbats hårt av utflyttning är kommuner som också har en hög arbetslöshet. De tio kommuner som hade högst arbetslöshet 1985 återfinns samtliga i de s. k. skogslänen och sju av dessa är Norrbottenskommuner. Av de tio kommuner som hade den längsta arbetslösheten var sju Stockholmskommuner.

Den samhällsekonomiska utvecklingen tyder på ökad regional obalans. Utbildade och initiativrika ungdomar lämnar glesbygden och de gamla industrikommunerna eftersom "framtidsbranscherna" koncentreras till universitetsorterna och storstäderna.

Trots att den växande datateknologin är mycket lämpad för decentralisering har näringslivet under senare år snarare ytterligare koncentrerats. Utvecklingen visar hur viktigt det är med kunskaps- och teknikspridning och med regionalpolitiska styrmedel.

Mot. 1987/88
A465

Regionalpolitikens mål

En regionalpolitik byggd på en kristdemokratisk samhällssyn kännetecknas av en rättvis fördelning av välfärden i socialt, ekonomiskt och kulturellt avseende. Alla människor oavsett var de bor i landet skall ha tillgång till arbete, service och en god miljö. Regionalpolitiken måste mer än hittills bedömas utifrån dess sociala följder.

Samhället måste aktivt verka för ett decentraliserat och differentierat näringsliv. Därmed minskas riskerna för en ensidig näringslivsstruktur, och följden blir mindre känslighet för konjunktursvängningar.

Målsättningen skall vara att varje kommun blir ett fungerande samhälle där människor kan få sina behov tillgodosedda. Ambitionen i regionalpolitiken får inte stanna vid att försöka bromsa utflyttningen från skogslänen, eller bibehålla nuvarande befolkningsstruktur. Målet måste vara att stimulera bosättning i glesbygd. Utvecklingen har gått så långt att exempelvis skogslänen behöver öka sin befolkning med flera 10 000-tals personer för att komma i balans och uppnå en rimlig befolkningsstruktur. Bosättning i hela landet krävs också ur beredskaps- och försvarssynpunkt. Riksdagen bör därför sätta upp befolkningsmål som riktmärke för vilket befolkningsunderlag som anses vara nödvändigt för att regional balans skall uppnås.

Det är viktigt att regionalpolitiska aspekter läggs på alla politiska beslut och på all samhällsplanering. Detta synsätt börjar glädjande nog göra sig gällande. I 1988/89 års budgetförslag skriver industriminister Thage G Peterson att "erfarenheterna från senare år visar bl. a. på nödvändigheten av att i ökad grad väga in regionalpolitiska hänsyn i sektorpolitiken på olika områden". De regionalpolitiska målen nås genom en kombination av olika åtgärder: utbyggnad av samhällsfunktioner, näringslivsinsatser, regionalpolitiskt stöd, väl utbyggda och fungerande kommunikationer och särskilda glesbygdsåtgärder.

Regeringens regionalpolitik har hittills varit otillräcklig och alltför koncentrerad till selektiva åtgärder. Befolkningsutvecklingen och arbetslöshetsituationen i olika regioner av vårt land är konkreta uttryck för detta. I iveren att haka på den internationella konjunkturuppgång som kom 1982/83 och i strävan att få ned budgetunderskottet har regionalpolitiken missköts. Detta har, förutom utflyttning och arbetslöshet, lett till höga kostnader för samhället i form av flyttningsbidrag, socialbidrag, arbetsmarknadspolitiska insatser och sociala problem. Dessutom har näringslivets koncentration till Stockholm och andra "heta" regioner drivit upp löner och hyreskostnader, vilket späder på inflationen.

Kds hävdar att en effektiv regionalpolitik förutsätter en satsning på både nya generella metoder och ökade satsningar på selektiva åtgärder. Ett nytt företagsvänligare klimat där speciellt småföretagsamheten ges gynnsamma villkor är nödvändigt. Regionalpolitiken måste också inriktas på att bygga

upp attraktiva konkurrenskraftiga och kunskapsrika stödjepunkter runt om i landet. Orter som drar till sig företag och kunnande som i annat fall skulle stanna i storstäderna eller hamna utomlands. Dessa stödjepunkter skall i sin tur bidra till att främja näringslivet i regionen genom kunskaps- och teknikspridning.

Ett exempel på en viktig regionalpolitisk satsning i denna anda var etablerandet av universitetet i Umeå. Men om stödjepunkter som Umeå positivt skall kunna bidra till näringslivet i regionen omkring krävs ett positivt klimat för företagsamhet. Arbetsmarknadssituationen i Västerbottens inland är ett exempel på att kommuner och företag inte i tillräcklig omfattning lyckats utnyttja de positiva impulserna från universitetet.

En kristdemokratisk regionalpolitik

Satsning på småföretagsamhet

För att uppnå regional balans är det viktigt att småföretagandet får en gynnsamsituation. Därför krävs ökat stöd och ökad omtanke från samhällets sida i form av byråkratiska förenklingar, skatte- och avgiftssänkningar, ökad småföretagarutbildning och en ny "anda" i närings- och regionalpolitiken. Regioner med stor andel småföretag har visat sig klara perioder av konjunkturavmattning bättre än andra regioner. Det är viktigt att de regionala utvecklingsfondernas företagservice och administration erhåller tillräckliga resurser för att kunna stödja och underlätta nyföretagande och småföretagande runt om i landet. I en separat motion utvecklas kds syn på småföretagsamheten. Ytterligare 10 milj. kr. föreslås utgå till stöd för småföretagens exportansträngningar.

För att skapa en ny "anda" i närings- och regionalpolitiken krävs att de kollektiva löntagarfonderna avskaffas. Därmed kan grunden läggas för ökat politiskt samförstånd och samarbete i näringspolitiken. Löntagarfonderna leder till att resurser tas från småföretag, genom höjningen av arbetsgivaravgifterna, och investeras i börsnoterade storföretag i koncentrationsområdena. Yrkanden angående löntagarfonderna framförs i separat motion.

Datatekniken

Under den högkonjunktur vi upplevt de senaste åren har de nya arbetstillfällena skapats i storstadsregionerna. Tillväxten inom datateknikbranschen har i huvudsak koncentrerats till Stockholmsområdet bl. a. beroende på tillgången till utbildad arbetskraft och goda kommunikationer samt närheten till service och andra företag inom närliggande branscher. Eftersom datatekniken går att lokalisera till hela landet och inte påverkas av avstånd på samma sätt som den tyngre industrin måste en politik bedrivas som möjliggör spridning av datateknisk verksamhet.

En annan faktor som bidragit till utvecklingen är att utbyggnaden av kapaciteten för datakommunikation via telenätet koncentrerades till storstadsområdena. I arbetsmarknadsutskottets betänkande 1986/87:13, s. 30 skriver utskottet:

”--- den pågående utbyggnaden av telekommunikationsnäten så att också de regionalpolitiskt prioriterade regionerna skall få tillgång till överföringssystem på data på samma villkor som landet i övrigt.” Denna skrivning pekar på den koncentrationspolitik som i praktiken pågått. Först när storstadsregionerna och de överhettade områdena fått sitt kan resurser börja föras över till andra regioner. Med ett sådant synsätt kommer alltid utflyttningsbygder och glesbygdslän i andra hand. Kds har tidigare påtalat vikten av att televerket, i det här fallet, underställs regionalpolitiska hänsyn. Samma krav måste ställas på övriga statliga verk och myndigheter. Då olika former av investeringar genomförs får inte bara ett strikt företagsekonomiskt synsätt råda. Allra minst på så viktiga områden som ny teknik och grundläggande offentlig service.

Kds anser att taxorna för teletrafiken måste utjämnas så att de i mindre utsträckning påverkas av avstånden än vad fallet är för närvarande. Det är därför positivt med den minskning av kostnaderna för telefonsamtal på längre avstånd som televerket genomfört. Det är dock märkligt att denna regionalpolitiskt positiva förändring kommit till stånd först då konkurrenssituationen förändrats på teleområdet. Denna har tvingat televerket att upphöra med de tidigare överpriserna. Kds anser att en enhetstaxa för datakommunikationstjänster bör tillämpas i hela landet.

Kommunikationer

En grundläggande förutsättning för ett Sverige med regional balans är väl utbyggda och fungerande kommunikationer. Trafikpolitiken måste bättre än vad som hittills skett samordnas med regionalpolitiken. Det är inte tänkbart att industrier och företag skall lokalisera sig långt från flygfält och i bygder som saknar såväl goda järnvägs- som landsvägsförbindelser. Företagslokalisering och tillgång till arbete och service kräver moderna kommunikationer.

Det är en oansvarig regionalpolitik att lägga ner järnvägslinjer, om man samtidigt menar något med talet om levande landsbygd och möjlighet att bo kvar i glesbygd. Eftersom en betydande del av basinvesteringarna redan är genomförda för järnvägstrafiken borde SJ nyttjas aktivt och progressivt i regionalpolitiken. Samhället måste vara berett att också i fortsättningen stödja järnvägslinjer som inte är strikt företagsekonomiskt lönsamma. Ansvaret för järnvägsrälsen skall ligga på staten. Olika transportföretag, SJ, länstrafikbolagen, privata företag etc., bör ges möjlighet att via avgifter nyttja rälsen. En förutsättning är dock att avgifterna för att nyttja rälsen utformas med regionalpolitiska hänsyn och med statligt stöd som skapar goda konkurrensvillkor för järnvägstrafik jämfört med fordonstrafik och flyg. Det är dessutom nödvändigt att olika transportmedel samordnas. Här finns betydande möjligheter till förbättringar och effektiviseringar.

För att klara framtidens gods- och persontransporter, och de krav som snabbtågen ställer på järnvägsbanorna, krävs att järnvägssystemet förbättras och byggs ut. Inlandsbanan och stambanan måste rustas upp. En förlängning av ostkustbanan från Härnösand till Luleå bör ske på sikt.

Goda flygkommunikationer är synnerligen viktiga för näringslivet i Norrlandslänen, Gotland och sydöstra Sverige. Därför måste inrikesflyget

byggas ut. Matarflyget bör utvecklas för att underlätta industrilokalisering i glesbygd, och helikopterflyget bör beredas ökade möjligheter att ge service.

Mot. 1987/88
A465

Ett generöst transportstöd bör finnas för både varu- och persontransporter.

I en motion med anledning av den trafikpolitiska proposition (1987/88:50) som regeringen överlämnat till riksdagen utvecklas kds trafikpolitik närmare.

Jordbruk

Under perioden 1951 till 1983 försvann ca 170 000 jordbruk. Detta har i stor utsträckning ryckt undan förutsättningarna för boendet på landsbygden. Det är därför angeläget att bevara de små jordbruken i glesbygden. Den nya jordförvärvslagen måste möjliggöra mindre brukningsenheter och biologisk-ekologisk odling. Familjeföretagen bör fortsätta att vara basen i det svenska jordbruket. Möjligheten att förvärva jord för deltidjordbruk måste underlättas. Därmed skulle en levande landsbygd och bosättning i hela landet underlättas.

Kds anser att en större del av stödet till jordbruket skall utgå i form av arealersättning. Därutöver föreslås ett arealbidrag mellan 600 och 1 000 kr./ha ängs- och hagmark som hålls öppen och inte tillförs kemikalier. Detta stöd torde få den största betydelsen för mindre brukningsenheter.

Det nuvarande prisstödet för animalieproduktion i norra Sverige, det s. k. "Norrlandsstödet", har byggts ut. Detta är mycket positivt. Man bör också överväga att göra även andra sysselsättningsvaga områden i Sverige med sämre jordar till stödområden. Det statliga prisstödet storlek bör i princip motsvara den för området i fråga större produktionskostnaden.

För närvarande finns knappast några alternativ till mjölkproduktion för de flesta gårdar i norra Sverige och i andra områden av vårt land där bara ett fåtal grödor kan odlas. Ett avskaffande av mjölksubventionerna skulle säkerligen innebära en minskning av mjölkkonsumtionen vilket skulle drabba jordbruk i Norrland särskilt hårt. Av bl. a. den anledningen ställer kds det bestämda kravet att ett slopande av mjölksubventioner endast kan accepteras om de förenas med en sänkt matmoms.

Sänk socialavgifterna

Regionalpolitiska utredningen (SOU 1984:74) förordar i sitt betänkande en sänkning av socialavgifterna för att öka företagets konkurrenskraft i stödområde A. Detta förkastades dock av regeringen i proposition 1984/85:115. Kds delar den principiella syn regionalpolitiska utredningen hade om behovet av sänkta kostnader för näringslivet i stödområdena. För närvarande har Norrbottens län sänkta socialavgifter med 10 procentenheter. Utöver den allmänna nedsättningen med 10 procentenheter utgår ett särskilt bidrag till att täcka kostnader för socialavgifter med 10 000 kr./år för varje helårsarbetande som ett företag ökar sin personalstyrka med netto.

Samtidigt som samtliga kommuner i Norrbottens län erhållit sänkta arbetsgivaravgifter är de oförändrade i övriga stödområdeskommuner. Sorsele kommun i Västerbottens län exempelvis, som tillhör stödområde A.

får därmed en sämre konkurrenssituation mot Luleå kommun i Norrbottens län. Dessutom innebär nuvarande system att den inomregionala obalansen i Norrbottens län förstärks eftersom kustkommunerna får samma fördelar som inlandskommunerna.

Kds anser att arbetsgivaravgiften skall sänkas med 10 procentenheter i samtliga kommuner i stödområde A och därefter successivt höjas i stödområdena B och C för att nå upp till den ursprungliga nivån utanför stödområdena. Lämpligen borde även det särskilda bidraget för socialavgifter för varje helårsarbetande som ett företag netto ökar sin personalstyrka med, differentieras på ett liknande sätt som socialavgifterna.

Ovanstående förändring innebär dels en omfördelning av socialavgiftsreduceringen från de större kustkommunerna i Norrbotten till de mindre inlandskommunerna i Västerbotten och Jämtland, dels en utökning av det område som skall erhålla sänkta socialavgifter. Nedsättningen bör avse all verksamhet utom den offentliga.

Ersättning för nedsättning av socialavgifter, ca 250 milj. kr., anslås utöver regeringens ram för att finansiera ovanstående differentiering av de sociala avgifterna.

Nya regionalpolitiska åtgärder

Kristdemokratiska samhällspartiet anser det vara nödvändigt med nya regionalpolitiska åtgärder. Åtgärder som skapar ett generellt gott klimat för boende och näringslivsverksamhet i glesbygd och utflyttningskommuner. Ett av grundfelen i den hittills förda regionalpolitiken har varit att man satt krisstämpel på näringslivet i glesbygderna i stället för att ge dessa regioner förutsättningar att utnyttja de resurser som de faktiskt har.

Återbäring på elskatten

Trots att det finns stora tillgångar på naturresurser i län som Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland är arbetslösheten hög i dessa län. Staten satsar därför årligen stora belopp i regionalpolitiskt stöd. Det naturliga borde vara att resursrika län själva fick möjlighet att klara sina arbetsmarknadsproblem genom den avkastning utnyttjande av resp. läns naturtillgångar ger. Kds föreslår därför att en "återbäring" av elskatten med 1 öre/kWh införs. Denna återbäring skulle vara en värdefull stimulans för de vattenkraftsproducerande länen. Landshövding Sven Heurgren i Jämtland har för övrigt i en utredning uttalat sitt stöd för denna tanke, som under flera år omfattats av kds. Frågan övervägs för närvarande av den regionalpolitiska kommitté som regeringen tillsatte under 1987. Skatteåterbäringen på elkraft bör användas för att investera i alternativa inhemska energikällor, och kunna bidra till att sysselsättningskapande och näringslivsbefrämjande åtgärder i allmänhet vidtas. För Västerbottens del skulle "återbäringen" ge 110 milj. kr./år. För Jämtlands och för Norrbottens del skulle återbäringen bli runt 160 milj. kr./år vardera. Lämpligen kan utvecklingsfonderna administrera denna "skatteåterbäring". Yrkande om detta framförs i en särskild motion.

Bensinskatten

I en särskild motion föreslås att bensinskatten blir förslagsvis 45 öre/liter lägre i stödområde A, 30 öre/liter i stödområde B och 15 öre/liter i stödområde C, jämfört med övriga delar av landet. Därmed skulle glesbygdsbefolkningen bättre kompenseras för de längre avstånd som råder än vad nuvarande bilskattedifferentiering innebär. Detta krav ökar i aktualitet sedan regeringen föreslagit en bensinskattehöjning på 25 öre/liter. Eftersom sänkningen av bilskatten enbart riktar sig till privatpersoner medför en binsinskattesänkning också en kompensation till näringslivet i glesbygden för högre transportkostnader.

Bär- och svampplockning

Kds föreslår, vilket också framförs i en särskild motion, att beloppet för skattefria inkomster av bär- och svampplockning höjs från nuvarande 5 000 kr. till 10 000 kr. Detta för att ge befolkningen i skogslänen bättre möjligheter till extra inkomster samtidigt som naturresurser därmed i större utsträckning tas till vara. Bär- och svampplockning kan för människor i glesbygden innebära ett nödvändigt ekonomiskt tillskott för att över huvudet taget kunna bo kvar.

Länsanslagen

Från anslaget Regionala utvecklingsinsatser betalas utgifter för av länsstyrelserna beslutade lokaliserings- och investeringsbidrag, för företagsutveckling, för glesbygdstöd i form av stöd till företag, kommersiell service, intensifierade kommunala sysselsättningsinsatser (IKS) och samhällelig service samt för regional projektverksamhet. Från anslaget betalas också utgifter för teknik och kunskapsspridning i regionalpolitiskt prioriterade regioner samt för centrala konsult- och utredningsinsatser. Från anslaget lämnas också bidrag till utvecklingsfonderna i stödområdeslänen.

Länsstyrelsernas anslag möjliggör stöd som visat sig vara effektivt. Länsstyrelserna är också organ med god kännedom om sitt läns problem och förutsättningar samtidigt som de har en välbehövlig överblick över länets totala situation vilket gör dem lämpliga att kanalisera en stor del av det regionalpolitiska stödet.

De samlade äskandena från länsstyrelserna visar ett behov på sammanlagt 739,95 milj. kr. för Regionala utvecklingsinsatser. Statens industriverk äskar dessutom en höjning av medel till centrala konsult- och utredningsinsatser från 10 till 15 milj. kr. Industriministern föreslår i sitt budgetförslag oförändrade anslag jämfört med 1987/88, nämligen 688 milj. kr. för budgetåret 1988/89. Ökade resurser måste tillföras länsstyrelserna. Kds anser att 100 milj. kr. mer än vad regeringen föreslår bör anslås till länsstyrelserna för Regionala utvecklingsinsatser för att stimulera investeringar och lokaliseringar i sysselsättningssvaga områden.

Två regioner som för närvarande har stora arbetsmarknadsproblem är Bergslagen samt norra Sveriges inland. Båda områdena brottas med stora

omstruktureringsproblem. Bergslagen har drabbats av nedläggningar och nedskärningar av stora basindustrier, vilka ofta varit den dominerande arbetsgivaren i de relativt små bruksorterna. I norra Sverige har ett svårt arbetsmarknadsläge förvärrats genom att Boliden AB under en tvåårsperiod kommer att skära ned sin gruvverksamhet och minska sin personalstyrka. Hela Stekenjokks samhälle i Klimpfjäll hotas av nedläggning då gruvan upphör. Även Skellefteå drabbas, främst smältverket i Skellefteåhamn. Den nuvarande situationen i dessa regioner med hög arbetslöshet och utflyttning riskerar att förvärras om inte särskilda insatser görs från samhällets sida för att stimulera utveckling och nyföretagande. Regeringen har vidtagit omfattande åtgärder för att stödja olika konkreta projekt. Det är dock angeläget att dessa områden prioriteras vid fördelningen av anslagen till länsstyrelserna. Därmed får länsstyrelserna ökade möjligheter att utifrån en helhetssyn på problemen stödja utvecklingen.

Decentralisering

Under 1970-talet fördes en intensiv debatt om utlokalisering av statliga verk och myndigheter från Stockholm. En del utlokaliseringar gjordes också. Erfarenheterna av dessa åtgärder var blandade. I dag upplevs i de flesta fall de utlokaliseringar som gjordes som naturliga och nödvändiga. För att undvika att utlokaliseringar och omorganisationer, innebärande att vissa enheter flyttas från Stockholm, skall skapa onödiga problem eller ske utan en grundlig förberedelse och planering, vore det önskvärt med en utredning som presenterade en översikt och plan för hur en fortsatt utlokalisering av statliga verk och myndigheter kan gå till. I en särskild motion framställs yrkande om detta.

Det är dessutom mycket viktigt att nya statliga verk och myndigheter förläggs ut i landet och inte koncentreras till Stockholm. Lokaliseringen av energiverket, kemikalieinspektionen, AMU-organisationens centrala kansli m. fl. till Stockholm visar att regeringen inte lägger tillräckligt stor vikt vid behovet av decentralisering. Det är också viktigt att utvidgning av befintliga verk och myndigheter i möjligaste mån utlokaliseras. Det är dessutom mycket angeläget att funktioner på statlig och regional nivå decentraliseras ut på läns- och lokal nivå. 1982 års beslut om lokalisering och decentralisering av verksamhet utanför Stockholmsregionen måste fullföljas.

Regionala högskolor

De små högskolornas roll i sina resp. regioner är mycket viktig. Dels för att höja utbildningsnivån i regionen, dels för att sprida kunskap och vara ett stöd för det lokala näringslivet. Detta kan bl. a. ske i form av uppdragsutbildning. Dessutom bör varje enskild högskola ges möjlighet att utveckla särskild kompetens på områden som passar den situation som råder i regionen.

Det är angeläget att de små högskolorna ges rimliga villkor och möjlighet att utvecklas. Anslagen till universiteten och högskolorna måste fördelas med regionalpolitiska hänsyn.

Ett sätt att främja utbildningsmöjligheterna vid de små högskolorna är att

öka möjligheterna till distansundervisning. Vid inrättande av nya utbildningar och vid omflyttningar av befintliga linjer bör de regionala högskolornas situation speciellt beaktas. I årets budgetproposition föreslås också en del positiva förstärkningar av de regionala högskolorna genom nya och utökade utbildningslinjer. Det är särskilt tillfredsställande att Blekinge och Gotland också skall erhålla regionalhögskoleverksamhet.

Mot. 1987/88
A465

Offentliga sektorn

I glesbygdsområden är människor i större utsträckning beroende av den kommunala servicen än vad som är fallet i större tätorter. Därför är det kommunala skatteutjämnningssystemet och utformningen av de statliga bidragen i övrigt utomordentligt viktiga för glesbygdskommunerna. Kommunalskatteutjämnningssystemet måste därför utformas så att skillnaderna i befolkningsstruktur, arbetsmarknadssituation och skattekraft så långt som möjligt utjämnas. I kds ekonomisk-politiska motion redovisas kds syn på kommunalskatteutjämnningssystemet och statsbidragen till kommunerna närmare.

En väl fungerande barnomsorg är viktig i glesbygden. För att skapa valfrihet mellan olika barnomsorgsformer bör vårdlön införas. En vårdlön är också en garanti för att människor oavsett bostadsort kan ta del av samhällets barnomsorg, eftersom det är praktiskt och ekonomiskt omöjligt att bygga daghem på alla platser där barnfamiljer bor. Införandet av vårdlön skulle också ge många barnfamiljer ekonomiska möjligheter att bo kvar i en glesbygd trots brist på sysselsättning. I glesbygden är den öppna förskolan speciellt viktig och ökade resurser måste därför satsas på sådan verksamhet, både i kommunal, föräldrakooperativ och föreningsregi.

Regeringen bedriver en för många byar förödande politik på skolans område. När elevantalet minskar drar staten in bidragen. Konsekvenserna blir att många glesbygdsskolor tvingas läggas ned då elevantalet sjunker. Många av dessa återfinns i byar och mindre samhällen. Kds anser att resurser skall behållas inom skolektorn så att glesbygdsskolor kan bevaras och elevantalet per klass kan minskas.

Kommunala aktivitetsprogram

I regeringens proposition 1987/88:64 föreslås olika regionalpolitiska åtgärder i Bergslagen och norra Sveriges inland. Många av de åtgärder som presenteras i propositionen är sådana som bygger på lokala initiativ. Regeringen markerar också på en del punkter att man är beredd att satsa mer pengar om realistiska lokala projekt kan presenteras. Erfarenheterna visar också att de projekt och åtgärder som kommer från central nivå, ofta storskaliga, och som sedan skall genomföras ute i kommunerna har betydligt svårare att realiseras än de åtgärder som är lokalt förankrade och utgår från de behov och resurser som finns i kommunen.

Många kommuner som drabbats av problem, eller som upplever sin situation hotfull, riskerar att fastna i en passiv väntan på att statsmakterna skall lösa problemen, eller lanserar vissa intressanta projekt utan att ha

skapat sig en helhetsbild av kommunens långsiktiga behov och förutsättningar.

Mot. 1987/88
A465

Kristdemokratiska samlingspartiet anser att varje kommun skall utarbeta kommunala aktivitetsprogram. Dessa program skall innehålla en kartläggning av kommunens resurser och förutsättningar. Utifrån den geografiska och kulturella miljön samt näringslivsstrukturen skall program utarbetas kring vad kommunen skulle vilja utveckla. Det kan gälla utbildningslinjer som är i överensstämmelse med det lokala näringslivet och den natur som finns omkring. Det kan gälla önskemål om utlokalisering av befintliga eller förläggning av nya offentliga verksamheter. Det kan gälla utvecklande av en speciell näringslivsstruktur, kanske i samarbete med andra kringliggande kommuner. Även fritid och turism bör inrymmas i dessa program. Med kommunala aktivitetsprogram, som kontinuerligt omarbetas, får kommunerna bättre framförhållning, intressanta projekt som regeringen eller länsstyrelserna kan bidra till formuleras och utvecklas. Samtidigt innebär själva arbetet med dessa program att en inventering av de lokala förmågorna och de lokala förutsättningarna görs, vilket i sig ger nya idéer som kan bidra till att utveckla kommunen.

Gynna glesbygdsboende

För att göra det möjligt för människor att bo kvar i glesbygder, och dessutom stimulera en återflyttning till sådana områden krävs att boendet i glesbygdsområden, jämfört med dagens läge, gynnas i olika avseenden.

Ett stort problem vid rekrytering av personer till vissa tjänster i glesbygdsområden är möjligheterna att ordna arbete åt make/maka. Eftersom nuvarande skattesystem gör det mycket svårt att i en familj leva på en inkomst kan den begränsade arbetsmarknaden i glesbygdsområden försvåra möjligheterna att få kvalificerade personer på ledande tjänster. Många tvingas också flytta från sysselsättningssvaga områden därför att enbart ena parten i en familj har arbete. En tudelning av inkomsten vid beskattningen, innebärande att makar med barn upp till 16 år äger rätt att överföra upp till 4 basbelopp till den andre maken, innebär en påtaglig skattelättnad och ekonomisk hjälp för barnfamiljer med en förvärvsinkomst. Även familjer där den ene maken deltidsarbetar får en ökad disponibel inkomst med denna tudelningsreform. Denna skattereform underlättar därmed rekryteringen till och dämpar utflyttningen från glesbygdsområden. I kds skattepolitiska motion utvecklas denna fråga närmare.

För att råda bot på den allvarliga läkarbristen i många glesbygder föreslår kds i en separat motion att läkare som uppehåller en tjänst under en viss tid bör kunna få en del av sina studieskulder avskrivna. Införandet av vårdlön för barnfamiljer, skattefrihet upp till 10 000 kr. från bär- och svampplockning, sänkt bensinskatt i stödområdena är andra exempel på åtgärder som skulle underlätta för människor att bo kvar och flytta till glesbygder.

Kds anser dessutom att flyttningsbidrag och startbidrag skall beviljas av samhället vid flyttning till arbete i avfolkningsbygd.

Hemställan

Mot. 1987/88

A465

Med anledning av ovanstående hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om regionalpolitikens mål och allmänna riktlinjer.

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sänkning av socialavgifterna i stödområdena i enlighet med vad som i motionen anförs, och till ersättning för nedsättning av sociala avgifter budgetåret 1988/89, anslag C 6, anvisar ett förslagsanslag med 600 milj. kr., således en höjning med 250 milj. kr..

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att televerket och andra statliga verk måste underordna sig de regionalpolitiska målen.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om Regionala utvecklingsinsatser och till Regionala utvecklingsinsatser budgetåret 1988/89, anslag C 4, anvisar ett förslagsanslag om 788 milj. kr., således en höjning med 100 milj. kr.,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om kommunala aktivitetsprogram.

Stockholm den 26 januari 1988

Alf Svensson (c)